

LA ESQUELLA

DE LA

TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

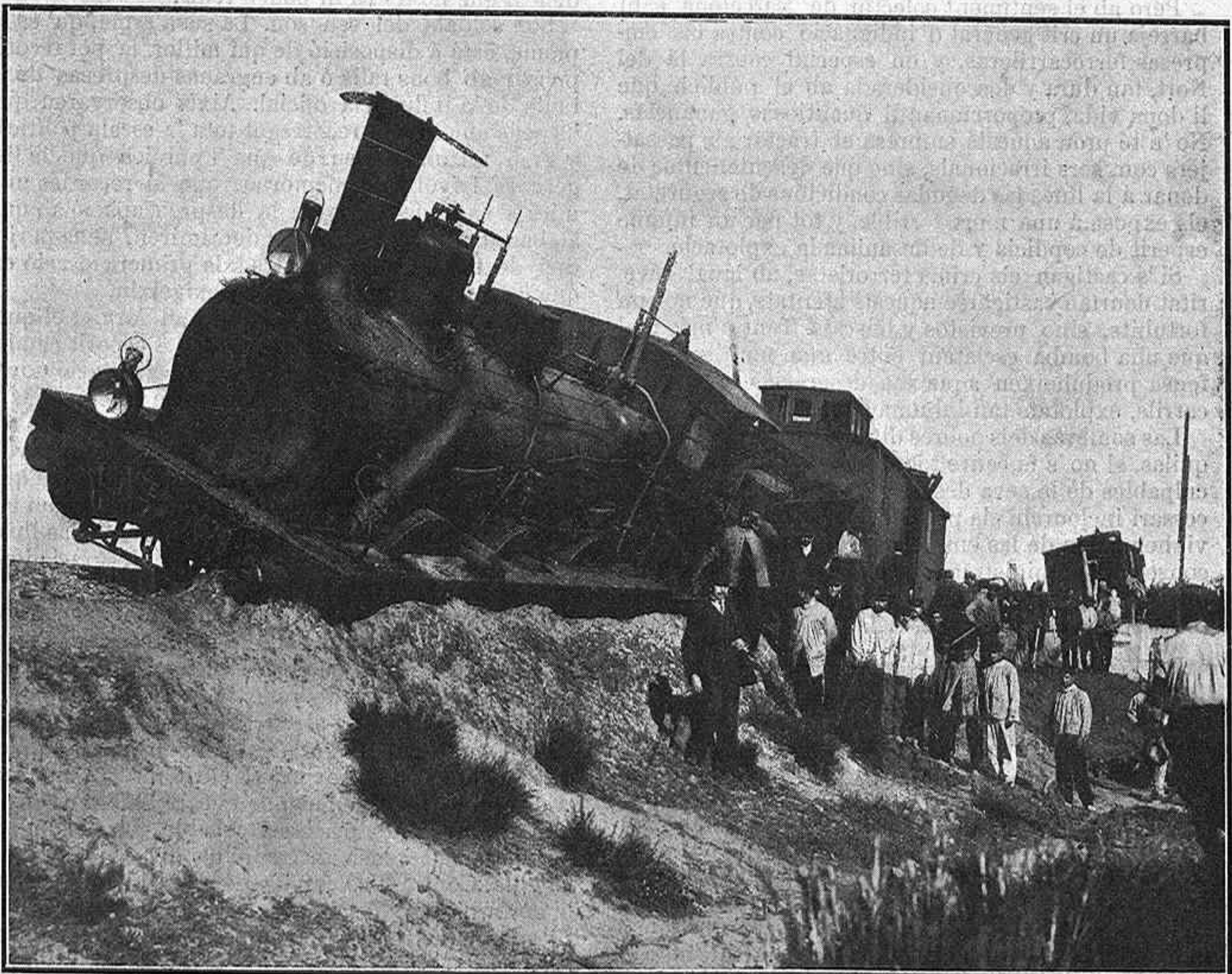
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Extranger. 5.

LA CATÁSTROFE DEL EXPRES DE VALENCIA

Derrumbament d' un tren en el pont de la riera de Riudecanyas (entre Cambrils y Hospitalet). La màquina descarrilada, després d' haver passat el pont.

(Inst. Ferrán.—Fot. de LA ESQUELLA)

La catástrofe de Riudecanyas

Ha causat una emoció inmensa á Barcelona la horrible desgracia ocorreguda dilluns en el tren exprés de Valencia, que havia sortit d'aquesta estació á las 8'40 del matí. Entre las estacions de Cambrils y Hospitalet s'hi troba la riera de Riudecanyas atravesada per un pont que, segons noticias, ofería escassa seguretat. Desde molt temps enrera alguns trams estaven sostinguts per puntals de fusta, en tal disposició que la gent del país, al passar per dessota, ho feya pressurosament, temerosa d'una desgracia.

Lo que no havia succehit fins ara, ab tot y ser inevitable, s'escaygué dilluns. Tot just la locomotora y els primers vagóns hagueren sortit del pont, l'últim tram s'aclofá, y al pes dels cotxes que's precipitaren á la riera, d'uns sis metros d'altura, seguiren els que ja havían passat y alguns dels que marxavan darrera, transformantse 'l tren en un espantós pilot d'estellas y ferramenta, entre 'l qual quedaren empresonats un gran número de passatjers, dinou d'ells morts en el acte, y més d'una quarentena ferits, alguns d'extrema gravetat.

La primera noticia del succés produhí una gran ansietat, sobre tot entre las familias que tenían á algú dels seus entre 'ls passatjers.

A la nit arribá el tren de socors, que havia anat á recullir als ferits de Barcelona: alguns altres se distribuiren entre Cambrils y Tarragona, y 'ls restants sigueren transportats á Valencia. La presencia d'aquells desventurats produhí una emoció inmensa, no sols entre 'ls seus allegats, amichs y coneguts, sino en tota la ciutat, que s'ha sentit vivament ferida per aquesta gran desgracia.

Pero ab el sentiment colectiu de Barcelona s'hi barreja un crit general d'indignació contra las empresas ferrocarrileras, y en especial contra la del Nort, tan dura y desconsiderada ab el públich que li dona vida, proporcionantli quantiosas ganancias. No'n té prou aquesta empresa ab tractar als passatjers com sers irracionals, sino que desentenentse de donar á la línea las degudas condicions de seguretat, els exposa á una mort terrible, y tot per un infame esperit de copdicia y de desanimada explotació.

Si's castigan els crims terroristas, ab igual severitat deurían castigarse aquests atentats, que no son fortuhits, sino previstos y buscats. Tant ó més mal que una bomba esclatant entre una multitud indefensa produheixen aqueixas desgracias dels ferrocarrils, explotats tan inhumanament.

Las sombras dels pobres difunts no dormirán tranquilas, si no's fa caure tot el pes de la lley sobre 'ls culpables de la seva desgracia, entre 'ls quals es necessari inclourehi els polftichs de las oligarquías que viuen á sou de las empresas, formant part de sos consells d'administració, sens altre deber que 'l de tolerar tots els seus abusos y tirar terra damunt de todas las sevas responsabilitats.

CRONICA

A Madrit hi ha intellectuals de dugas menas ben distintas: els estudiosos y 'ls llampants. Els reflexius, que apuran el pensament y avants de donarli forma externa s'asseguran de la seva solidesa, y 'ls bulliciosos qu' etjegan sas impresions momentáneas com un castell de fochs artificials, ab gran luxu d'espurneigs y flamas de bengala y formidable estrépit de piulas y petarts.

Figuran entre 'ls primers aquells joves meritíssims, honor de las lletras, de las ciencias y de la cátedra que, mesos enrera, saludaren á la joventut catalana ab un missatge d'adhesió fervorosa al patriótic desvetllament de Catalunya; document notable per la seva concisió substanciosa, per la seva serietat de judici, per la noblesa d'afecte qu'entranyava, y sobre tot per l'hermosa expontaneitat que va dictarlo. Ningú 'ls hi demaná que l'escriguessen, y ells, per un impuls de justicia y patriotisme, s'avansaren á oferirlo al jovent catalá com un carinyós tribut, com un halé encoratjador.

Ens basta anar ab ells pera trobarnos ben acompanyats, y creure que l'ánima de la Castella qu'encare halena, conviu ab l'ánima de Catalunya, en la santa aspiració á crear una Espanya nova.

Per aixó mateix els altres, els lleugers, els superficials, els inconseqüents, conresadors de la retórica y de la paradoxa, que galejan en la prempsa rotativa no poden estar ab nosaltres. No'ns entenem, no'ns poden entendre, y encare que'ns compreguessin, no'ls convindria pas manifestarho, que no en vá forman part molt visible de la farándola centralista explotadora de la desventurada Espanya.

El sentit positivista del moviment catalá que ha arribat á influhir fins en l'oratoria parlamentaria, deixant sens eco las artificiosas elucubraciones de un patriotisme de quincalla, es un'amenassa als escriptors brillants y buyts que no tenen altre mérit que la ingeniositat del concepte y de la frasse. Viuen ademés estretament units ab els homes de las oligarquías turnants, á qual servey se posan alternativament pel compte que 'ls hi té, cuydant de disfressar sos cambis de actitud, invocant una independencia que no tenen ni poden tenir.

Son soldats del seu sou. La seva arma, qu'es la ploma, está á disposició de qui millor la pot recompenyar ab bons talls ó ab engranas despresas de la taula de la influencia oficial. Aixís observareu que 'ls seus amors han recorregut tota la escala política, y gran fortuna tenen de que 'l públich que 'ls llegeix es frívol y desmemoriat, que si recordés una mica s'escandalisaría de la despreocupació ab que alaban un día lo que avans deprimiren, sens perjudici de tornarho á combatre á la primera ocasió en que las sevas conveniencias ho exigeixin.

Aquests elements son els que han format el quadro davant de la creixent invasió del esperit catalá; son els que no reparan en posar en circulació novament els tópichs vells y gastats de las insidias y calumnias més injustificadas: son els que ab els seus dicteris y judicis depressius de Catalunya, voldrían feros perdre la calma y la serenitat, pera que al baixar á l'arena de la batussa, desamparessim las magníficas posicions que portém conquistadas lluytant contra 'l centralisme y 'ls homes desgraciadors de la nació espanyola.

Si'ns provocan es sols ab l'idea de desviarnos del camí recte y ben orientat que havém emprés, y de convertir en brega de passió desbordada, lo qu'es tasca de seny y obra de reflexió, com correspón als ideals patriótics que alenta Catalunya.

Pero si ab sas desaforadas campanyas no han lograt fins ara condensar ni á Madrit mateix una forsa de opinió temible, menos encare han de conseguir alterar la nostra impertorbable resolució á seguir endavant sense distreure'ns del objectiu que 'ns guía. Contra 'l càlcul de ofendre, hi ha 'l càlcul de no ferne cas. Y sobre las sevas agressions injustificadas y rastreras preponderará soberanament el desdeny del poble catalá.

* * *

QÜESTIÓ D' ADJECTIUS

Patria gran y patria chica,
grupo nou y sorprendent:
patria gran y patria chica;
lqui ho entén, qui no ho entén!

Cap necessitat tenim, per altra part, de treure'ls els drapets al sol, que bé s' encarrega de ferho la implacable realitat.

¿Qué 'n treuríam nosaltres de seguir els seus passos, un per un, per averiguar els cataus que freqüentan, y pendre nota de lo que menjan y de lo que beuhen... de lo que beuhen sobre tot?... Fora temps ben malaguanyat el qu' esmersessim en aquesta tasca inquisidora, ni que sigués ab el propòsit de trassar la psicología de certas degeneracions.

Allá molts d' ells se coquin en la seva propia salsa, que bé prou la Sra. Realitat, que devegadas la dona per exercir de curiosa y manyefa, se decideix á lo millor á destapar la cassola, posant al descobert tota l' asquerositat de la fastigosa cocció.

No fa gayres días ocorregué un destapament de aquests en un cert café de Madrit, ahont sol reunir-se en animada tertulia nocturna la flor y nata de aquests ingeniosos, intellectuals, trituradors de la fama de culta y morigerada que gosa Catalunya, sobre la qual recentment han llansat el dicteri de jueva.

Aquells simpátichs senyors d' aspecte afeminat tenian en sa companyia á un home que ab ells formava senyalat contrast: no era, per cert, un *intelectual*, sino un *corporal*, tot ell materia, y muscles y sanch, que bebia copeta darrera de copeta, mentres els altres paladejavan la tassa de café ab llet. Un celebrat autor dramátich seya al seu costat, tractant-lo ab carinyosa dolsura. Girava la conversa sobre 'l tema del día: sobre l' odiada Catalunya, sobre la malehida Solidaritat catalana, quan á lo millor de las sevas sarcásticas expansions, una dona penetrá en l' establiment.

Era jova, no mal parecuda, y portava una criatura en brassos. Ab ulls llampaguejants y dreta com una centella se dirigí á la taula dels contertulians. Al véurela, l' home fornit perdé 'l color, y l' autor dramátich acotá 'l cap, com ansiós de que 'l pís del café se li obrís com un escotilló de teatro. Mes la dona se li abrahoná furienta, tirantli al rostre aquestas textuales paraulas:

—Sal, cochino, *que de mujer á mujer no va nada!* Sal y verás como te señalo la cara!...

Y entre halenada y halenada de un panteig de manxa, afegia:

—Me has robado el cariño de mi marido: has dejado sin padre á mi hijo.

L' home corpulent, qu' era 'l seu marit, li ordená que se 'n anés.

—No me voy,—replicava ella—no quiero marcharme sin sacarle los ojos á ese...

Li deya 'l marit que ab qui s' havia d' entendre era ab ell.

—Contigo no,—responia l' infelís—ya sé que es la miseria la que te hace obrar así; pero la culpa la tiene ese cochino, que te ha corrompido.

—Que echen á esa fiera!—clamava l' autor dramátich.

Y á empentas y cops-de-puny siguié tirada al carrer, mentres en Jacinto Benavente—¡ay! perdonin, se m' ha escapat el nom del autor dramátich,—s' esquitllava del café y en un *simón* se dirigia á casa seva, frisós sens dupte de apuntar en calent tots els detalls de aquella escena palpitant, y en especial la frasse sintética, espetegant com una bofetada, que una dona del poble la diu y un intelectual es incapás de inventarla:—Sal, cochino, *que de mujer á mujer no va nada.*

Y ara, quan l' héroe del sorollós succés vulgui fer callar als solidaris que tant ens alabém de mirar á Europa, podrá dir:

—També hi miro jo sense penar: la vista fita so-

—Senyor Sanllehy, el Govern insisteix en voler bitllo-bitllo el milió de pessetas. ¿Qué faig?

bre Berlín; pero 'ls darreras girats sempre del cantó d' Espanya.

P. DEL O.

LA MEVA PROTESTA

AB MOTIU DEL TANCAMENT DE CINEMATÓGRAFOS

A la Junta de teatros
y al seu digne president
envío jo ma protesta
tan justa com eloqüent.

Sí, senyors, sí; poden creure
que 'ls hi dich molt ressentit;
la seva mala partida
á molts ens ha ben *partit*.

Privar als *cinematógrafos*
y á las *Salas y Salóns*
de que en els seus escenaris
s' hi representin funcions!...

No sé; que volen que 'ls digui
si 's creyan que feyan mal
als teatros, perque donavan
comedia y *cines* á ral,
me sembla á mí que 's podía
trobar un' altra solució,
com... en lloch de fé una obreta
que 'n fessin mitja; dich jo.

D' aquell modo l' espectacle
resultava més variat:
ara ab películes solas
un queda *peliculat*.

Ja sé que 'ns tocará veure
per tot arreu *varietés*
que las més de las vegadas
fan més fástich que res més.

Y no ho dich pel gust de dirho;
conech ataconadô
que 'ls dissaptes y diumenjes
ell tot sol fa una *atracció*.

Vestit de... qualsevol cosa
y ab un *xic* original
fa las bestias; en fé 'l burro
hi té una *gracia* especial.

Com que ara hi veu un pervindre
ja en sa casa está ensenyant
á tothom; y es un escándol
perque sempre están bramant.

Y com aquests, ja 'n sé d' altres
que s' omplan els calсотets
de cotó fluix, perque semblin
més grassos y més ben fets.

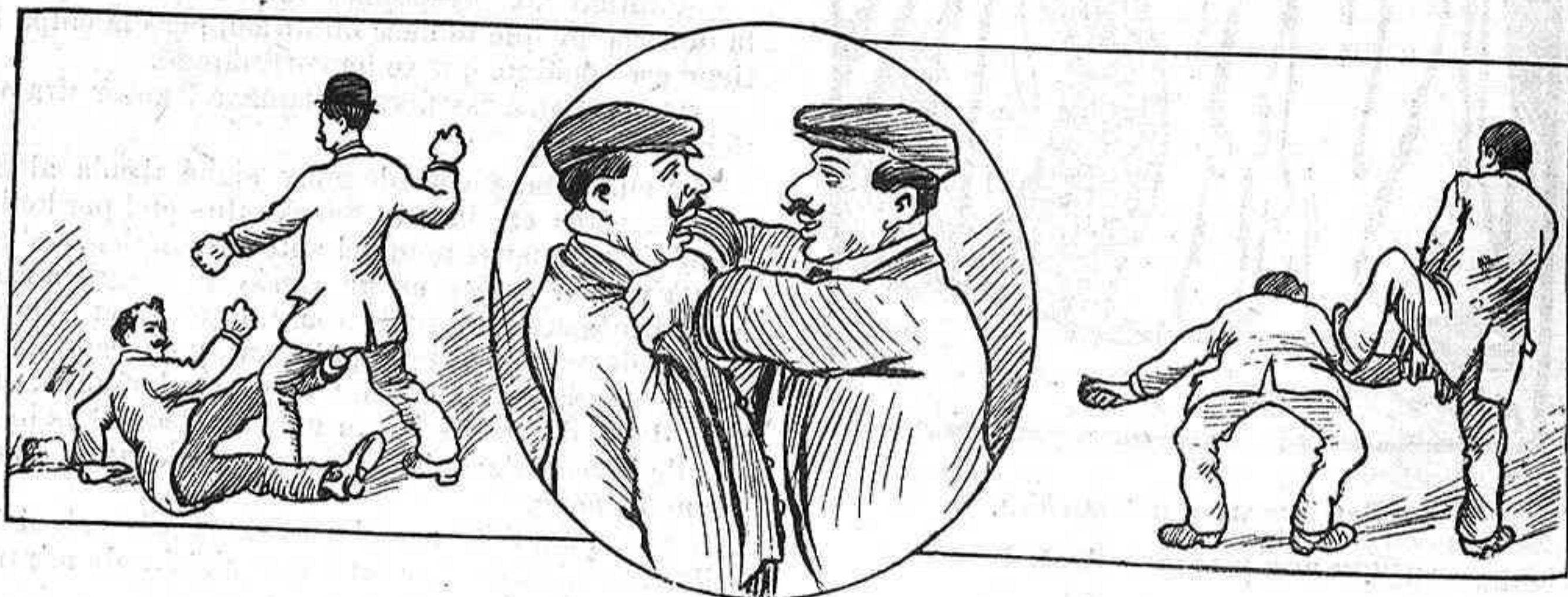
Ja ho veu, donchs, senyora Junta,
lo que ab aixó hi guanyarém;
gracias á las gestions sevas
¡quins bons ratos passarém!

J. STARAMSA

EL VIADUCTE DEL PARCH

Tením un Ajuntament deliciós.
Per ell no hi ha conflictes, ni apuros ni proble-
mas de cap género.

EL JIU-JITSU

Com se defensa el lluytador ajegut.

El trach de las solapas.

Dominació irresistible.

Y BARCELONA

—Díguli que bueno. Y que passi á cobrarlas el 28 del mes que vé, día dels Ignocents.

Totas las qüestions, per complicadas que semblin, quedan resoltas en sas mans ab la més admirable de las frescuras.

Vejis, si no, quína gazetilla publicavan aquest día els periódichs:

«Por causa del mal estado en que se halla el pavimento de madera del puente de la Sección Marítima del Parque y con el fin de evitar posibles desgracias, se ha cerrado el paso del público por aquel sitio.»

La solució es verdaderament gedeónica.

¿Hi ha perill pels tranzeunts?... Donchs, ¡ris, ras!... Prohibida la circulació. Suprimit el pas de la gent, suprimit el perill.

Admesa aquesta táctica, l'administració de Barcelona va á ser una cosa senzillíssima.

El millor día ens dicta l'arcalde un' ordre que dirá aixís:

«En vista de la humitat que continuament s'observa al voltant de la font de la Portaferrixa y pera estalviar al públich las molestias que semblant mullader ha d'ocasionarli, se suprimeix la referida font.»

O un' altra concebuda en els següents termes:

«Alarmada l'arcaldia pels repetits atropellos de que 'ls ciutadans han sigut víctimas al passeig de Gracia per part dels automòvils, queda desde la fetxa prohibida per aquell passeig la circulació de gent á peu.»

El remey sería infalible. Tant, com ho es el que s'ha empleat pera evitar desgracias en el pont de

la Secció Marítima del Parch. Morta la cuca, mort el verí.

* * *

Y ¿cóm hi ha arribat el tal pont al lamentable estat que tan graciosas providencias obliga á pendre al senyor arcalde?

¿Quína administració es aquésta que no s'adona de que un viaducte no está com cal, fins que arriba el moment en que, per oferir perill, s'hi ha de privar en absolut el pas del públich?

A qualsevol se li ocurrirá que 'l pavimento d'un pont no s'inutilisa tot d'un plegat y en un sol día, com qui 's fereix.

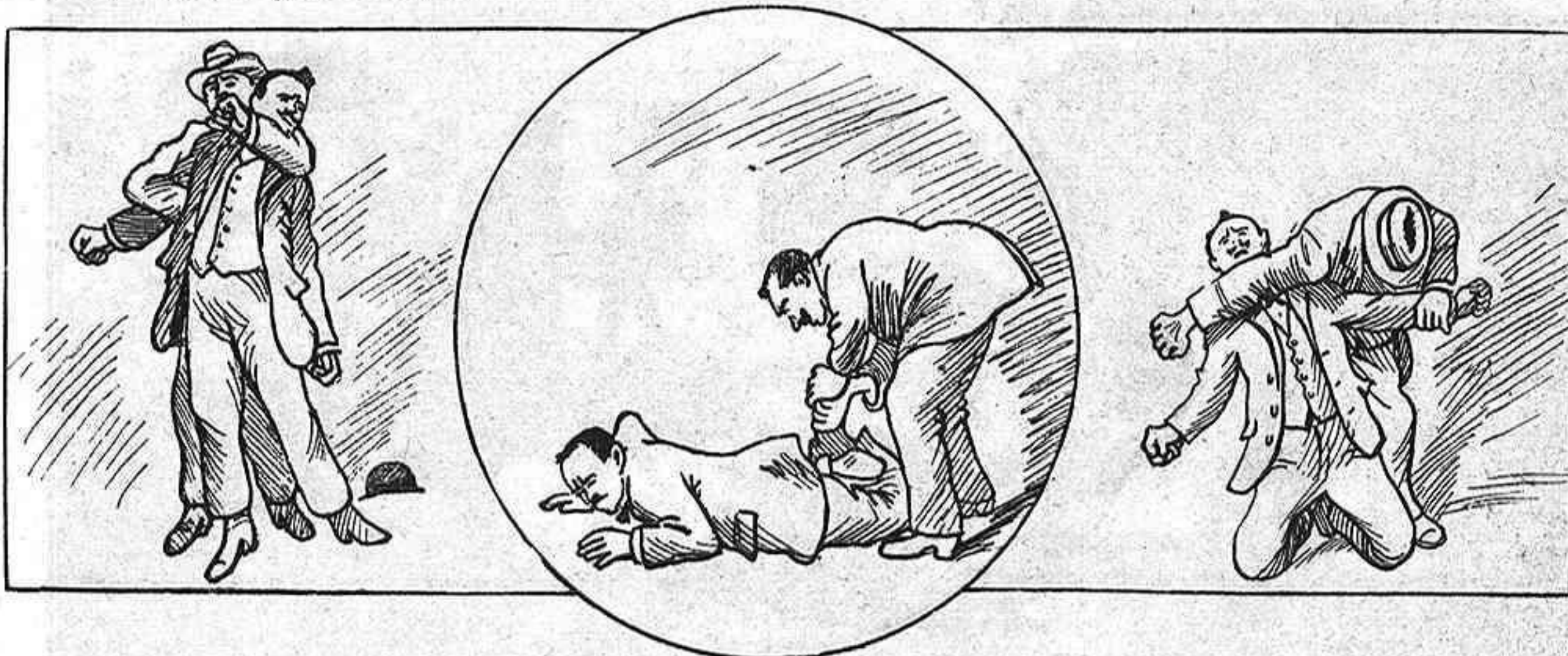
El curs que ha seguit la dolencia s'endavina fácilmente. Primer va pudrirse un tauló, y ningú 's va cuydar de reparar l'avería. Días després se 'n rompé un altre, y ja varen ser dos. Darrera d'aquests se 'n inutilisaren altres y altres, y aixís successivament, de abandono en abandono y de negligencia en negligencia, s'ha arribat al fatal desenllás: «Per rahóns de seguretat, queda prohibit el pas del públich.»

* * *

Lo més divertit de tot aquest assumpto, que tan bé pinta el zel ab que la gent de la Casa Gran cuyda dels nostres interessos, es que ja plou sobre mullat.

No es aquesta la primera volta que «per rahóns de seguretat pública» ha hagut de prohibirse la circulació pel famós pont.

Ó LA LLUYTA JAPONESA

L' atach per la espatlla.

Perque 'l vensut no pugui alsarse.

Pressió al coll y caragolada al bras.

¿Pesará tal vegada damunt d'ell una maledicció secreta?

¿O es potser que 'l viaducte fa nosa á algú y no haventhi prou pit ó prou franquesa pera suprimir-lo, 's tracta de deixar-lo morir lentament, per consumpció?

¡Vajin á saberho!... Lo cert es que 'l misteri existeix y que las enfermetats del pont se repeteixen ab una freqüencia realment sospitosa.

Y pel bé seu y en interés de tots, sería convenient que aquesta situació tingués definitiu y radical terme.

¿Vol la corporació municipal un bon consell?

Ja que no troba la manera d'atendre á la salut del viaducte infortunat, dirigeixis als grans municipis del estranger, formulantlos aquesta pregunta:

«¿Cóm s'ha d'arreglar pera que 'l pas per un pont que costa una barbaritat de mils duros no hagi de quedar interromput onze mesos cada any?»

—¿Aixó aniriam á preguntar?—objectará algú.

Sí, senyor; aixó. ¿Per qué no? ¿No hem preguntat altrás vegadas cóm s'ha de fer pera escombrar els carrers, per netejar las clavegueras, per llimpiar els llautons de las portas de l'arcaldia?...

Fins, si tant m'apuran, obriria un concurs internacional, com va ferse pera 'l projecte d'enlassos, cridant als sabis de tot el món á la resolució del espinós problema.

¡Quí sab si sortiria un altre Jaussely que 'ns treuria d'apuros!...

De totas maneras, ja s'apeli á la consulta als grans municipis europeus y americans, ja s'adopti el concurs d'eminencias en ingenieria, hi ha que solucionar el conflicte com més aviat millor.

Perque, convé no pérdreho de vista: els ponts, encare que siguin d'una secció marítima ocupada per un aristocrátich tiro de coloms, s'han fet pel servey del públich. No pera que aquést s'hi trobi cada tres senmanas ab un lletrero que diu:

«Queda prohibida la circulación.»

A. MARCH

CALVARI AMUNT, DE 'N JOSEPH BURGAS

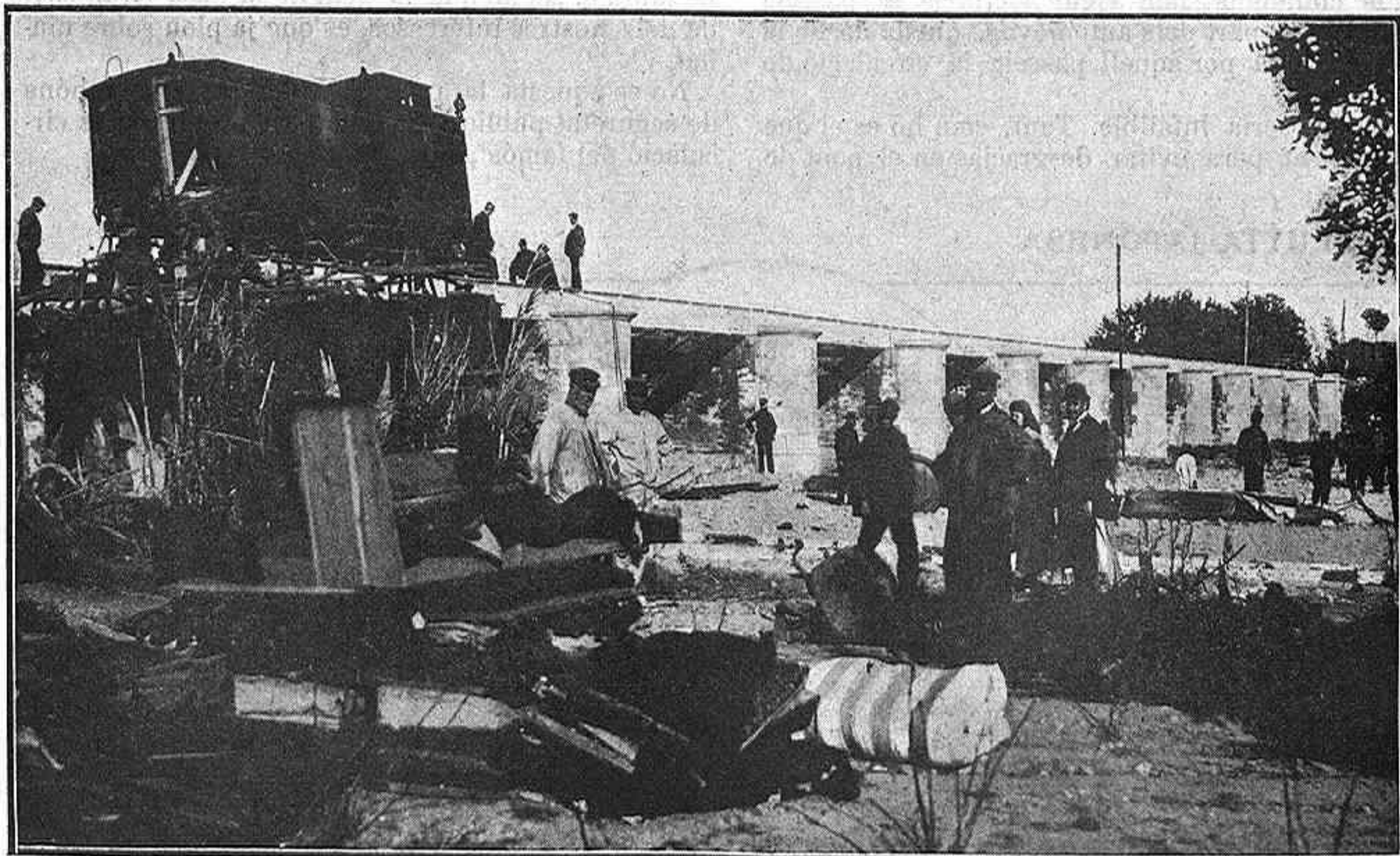
Una escena solta

III

LAYA Y JOAN

- LAYA. Bah, ximple...
¿perque t'has disgustat ab aquel home ara no vols menjar?
- JOAN. ¡Vés, dona, déixam!
- LAYA. ¿Vols que t'ho arregli jo?
- JOAN. No.
- LAYA. Es que ab las horas que fa que no has pres res, deus tenir gana...
Déixam estar, t'he dit.
(Alsantse). No vull tastarlo. (Referint-se á un pa que ha portat á casa seva).
Tinch por que 'm fassi mal.
- LAYA. ¿Mal, dius?
- JOAN. No 'm tentis...
- LAYA. ¿Per qué t'ha de fer mal?
- JOAN. ¿Vols que t'ho digui per qué? ¡Perque es robat!
- LAYA. Joan... ¿qué dius, ara!
- JOAN. ¿Éts tú, qui l'ha prés?
- LAYA. Sí...
- JOAN. ¡Quína vergonya!
Vaig á contarho tot... que necessito confessarme'n...
- LAYA. ¡Déu meu!
- JOAN. Tú ja 'm coneixes... soch incapás de fer cap mal. Ho juro per lo qu'estimo més, pel fillet nostre. Ja 't diré com ha estat. Sortint del *Parque* he anat á l'Estació, per si hi havia algun bulto per dú... alguna maleta... y ni aixó he conseguit. Suant d'angunia he corregut pel moll, ni ho sé l'estona!... Comensava á ser tart. Jo que m'embranco per carrerons estrets... á la ventura... caminant d'esma, 'l cor ja defallintme, fixa l'idea sempre en la promesa qu'havía fet de du-use alguna cosa. Per fí, desesperat, me determino á demaná una almoyna als que passavan.
- LAYA. Se 't feya costa amunt, eh, l'humillarte?
- JOAN. Ho comprench, pobre Joan!
- LAYA. Sí... cal saberne, de demanar. Se veu que s'hi ha de néixer.

LA CATÁSTROFE DEL EXPRÉS DE VALENCIA

Regirant els restos destrossats del tren, en busca de cadavres.

(Inst. Ferrán.—Fot. de LA ESQUELLA)

M' he estat potser mitj' hora allà a la Ronda ab el bras estirat y la má oberta. Quan algú s' acostava... l' empreña avergonyit, confós... No 's pot fer cárrech de 'l qu' es aixó, no més el quí s' hi troba.

LAYA.
JOAN.

¡Cóm deus haver sufert!
¡Oh! ¡Si ho sabíes!
Crech que m' ho coneixían ab la cara que l' ofici de pobre no m' esqueya! Tothom, passant de llarch, me reullava ab un mirà insolent, com si 'm diguessin: «¡Arri allà, gandulás! ¿Qué'n fás dels brassos?» Així he vagat no sé quant temps, y al veure qu' era tart, qu' era inútil, y que á casa m' hi esperavan tres bocas famolencas, jo que... he fet la darrera probatura. [ni? ¿Sabs que hi ha un forn, al cantó, allà a S. Antó? M' hi acosto decidit... miro abans, y entro... La botiga, mitj fosca, era deserta. Devían sopà, á dins, que desde fora se sentía una flayre d' abundancia y una alegre remor de gent ditxosa. «Santa nit!—he fet jo—¿Que no 'm daríau un tros de pa? ¡Tinch fam!—¡Que Deu vos fassa bé!»—han respost desde dins. Llavors observo qu' al demunt del taulell, prop las balansas hi havia un pa sencer, bonich, espléndit... sabs?, d' aquells pans qu' encetan per las tornas, provocatiu... flayrós... Vida sobrerá que s' ofería al moribond... Llavoras, com obehint á un fat irresistible, jo qu' allargo las mans, el prenych y rápit surto al carré amagántmel. Dels de dintre ningú se n' ha adonat; pero una dona qu' entrava en 'quell moment, me deté y crida: —¡Ey, mestressa! qu' us roban! ¡Agafeulo! —¡Es pel meu fill!—jo he dit desembrassantme'n. —¡Al lladre!—he sentit veus mentres fugía... Y res més... Aquí 'm tens, tan miserable com abans de pecar y á més ¡sens honra!

LAYA.
JOAN.

¡Oh desgracial... No, Joan, aixó no ho diguis; tú no ets dolent...

JOAN.

¡Pero aixó no s' esborra... He delinquit... Som en el llot, per sempre...

LAYA.

No, Joan...

JOAN.

Si els inconscients que 'm perseguían en nom de la Justicia, compreguessin el dolor, l' agonía dels precaris, ja haurían perdonat la meva culpa. Pro no es possible, no. Aquesta cridoria que se 'm fica al cervell: ¡Al lladre!

LAYA.

(Horroritzada). ¡Al lladre!

JOAN.

No ho diguis á ton pare, eh?, no li diguis, que 'l pobre home, de pena 's moriría.

LAYA.

¿Ni una esperansa 'ns queda, Joan?... Sosségat... ¡Quí sab! Potsé... (Trucan á la porta del fons).

JOAN.

(Ab terror). ¿Han trucat?

LAYA.

(Esverada). ¡Sí!

JOAN.

No obris, Laya.

LAYA.

¡Te venen á agafar!

JOAN.

¡No obris!

LAYA.

Amágat.

JOAN.

¡No contestém!

LAYA.

¿Y si entran á la forsa?

JOAN.

¡Alabat siga Deu!

ANDREU.

(Desde dins). ¡Laya!

JOAN.

¿Han dit «¡Laya!»

LAYA.

Y sembla gent de pau.

JOAN.

Veyám... vés... mira... (Laya avansa poch á poch y guayta per una escletxa de la porta).

LAYA.

Es el vehí de dalt.

JOAN.

¿L' Andreu?

LAYA.

Sí.

JOAN.

¡Óbrall! (Laya obra la porta y apareix l' Andreu).

era l' exprés de Valencia, anava més atapat que de costum. Heus-aquí una cosa providencial. Pel mateix lloc hi acabava de passar un tren de mercancies. El tren de mercancies no va tenir novetat; el tren de passatgers va quedar fet una coca: una altra cosa providencial.

Les víctimes han sigut nombroses. Les víctimes solen anar-hi sempre acompanyades d'aquest adjectiu quantitatiu: nombroses. La providencia aquí sí que no hi acostuma a tenir art ni part.

En lo que ha tingut art i part, la providencia, és en triar el lloc del succés. El succés, l'ocorrenca, la mala-ocorrenca mellor dit, ha tingut per teatre un pont que hi ha aprop de l'Hospitalet. Ergo, havent ocorregut la desgracia a la vora de l'Hospitalet, el tracte ha d'haver sigut hospitalari per força. La providencia's mostra, doncs, sapientissima al posar Hospitalets a tret de les línies ferries, o de posar línies ferries a tret dels Hospitalets, que això no s'ha esbrinat encara prou clar.

Sinó que aquet cop la providencia s'ha equivocat. Han sigut massa víctimes i massa greus pera un Hospitalet; i caldrà esmenar el lapsus pel demà, o fent Hospitalaços dignes de les hecatombes, o immolant menos víctimes i víctimes mínimes adequades als Hospitalets.

Això és lo que'ls toca fer, a les providencies, ja que les Companyies tenen prou mals-de-cap.

Perquè... és lo que's diuen elles: Amb enginyers i am providencia nosaltres ja estem a salvo.

I és clar. ¿No són passatgers els que'n reben les conseqüencies? Doncs se comprèn que pera elles una víctima siga una cosa passatgera.

XARAU

PRINCIPAL

Els Gendarmes ó qui vigila no dorm; lletra de 'n Morató; música del mestre Sadurní.—Al últim, y després de tantas probaturas infructuosas, el Sr. Morató ha trobat un éxit franch, allí ahont menos podía esperarse, es á dir: en el género cómic, del qual n' estavan tan lluny sas anteriors produccions.

La vis cómica del Sr. Morató está despullada de malicia satírica, es molt bona minyona, algú dirá que fins mansa y tot; pero es indubtable que respón á la naturalesa de la seva obra, per altra part escrita ab notable correcció.

Un dels principals mérits de aquesta es l' expontaneïtat de las situacions musicals, de la qual se 'n ha aprofitat el mestre Sadurní escribint un número de pessas estimables tan per la seva frescura y facilitat, com també per son acertat carácter teatral.

L' autor de la lletra y 'l músich aquesta vegada han realisat un felís casament, que ha tingut desseguida fruyt de benedicció en un éxit indiscutible.

En l' execució sobressurten las Sras. Morera y Baró y 'ls Srs. Jiménez, Santpere y Morató.

LICEO

Demá dissapte inauguració de la temporada lírica ab la Walkyria.

Tot induheix á creure que la campanya del Gran Teatro resultarà remarcable, per haverhi posat l' empresa tots els seus cinch sentits.

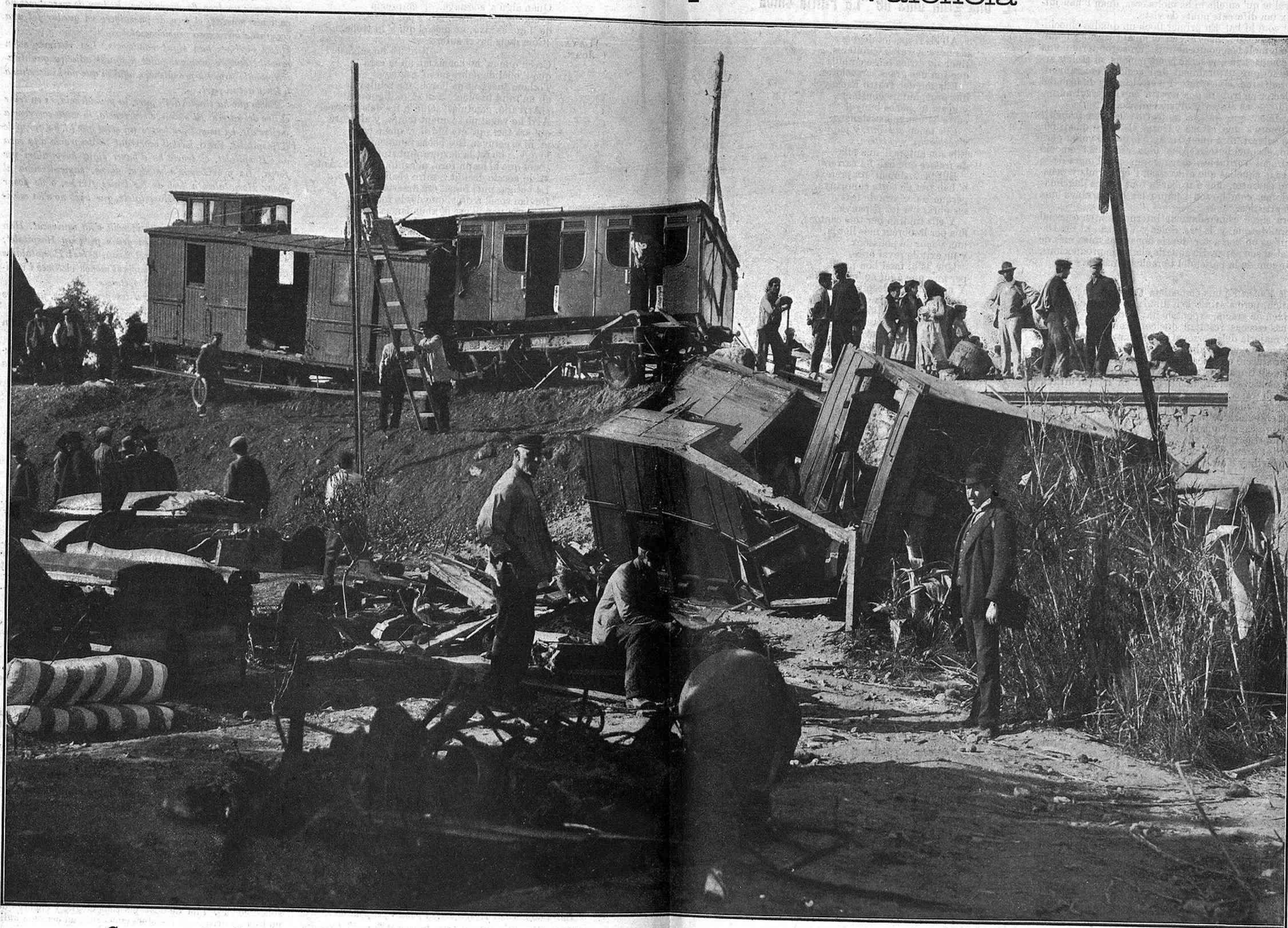
ROMEA

No perque en Burgas, siga un estimat company podém prescindir de manifestar la nostra opinió lleal sobre la seva última obra Calvari amunt. La premsa, sens una sola escepció, li ha dedicat els seus elogis, y encare que no tots els crítichs y revisters concordin en els seus judi-

GLOSARI

Entre Cambrils i Hospitalet, al passar pel pont de Riudecanyes, s'ha estimbat un tren de passatgers. El tren, que

La catástrofe del exprés de Valencia

Com va quedar el tren en la riera de Riudecanyas, al produir-se el derrumbament que ha ocasionat més de vint morts y innumerables ferits.

(Inst. Ferrán.—Pot. de LA ESQUELLA)

cis, senyal es qu' en ella hi ha molta cosa, quan l' han jutjada baix tan diferents punts de vista.

Y tant com hi ha! En primer lloch un quadro emocionant, un drama de miseria, en el qual l' acció y l' ambient están molt ben compenetrats. En segon terme, una emoció compassiva que sense ponderacions, ni esclats artificiosos sorgeix naturalment de l' acció. Tercerament, una honradíssima sinceritat. Y per últim un diálech del qual el lector ne trobará una mostra en el present número, per lo que 'ns abstením d' encomiarlo.

Naturalment que quí vá al teatro sens altre propòsit que distreure's una estona y riure, al veure que li fan pujar un calvari, dirá que no es aixó lo qu' ell volia; pero en cambi, els que buscan en un' obra escénica l' emoció y 'l sentiment veritables, assegurarán que l' obra de 'n Burgas es d' aquellas que atravessan l' epidermis y penetran molt endintre, fins á trobar la font de las llágrimas consoladoras, com ho son sempre las que arranca una sensació artística.

L' obra sigué esmeradament interpretada en especial per la Sra. Jarque, y 'ls Srs. Soler y Vinyas. El Sr. Darroqui, qu' es un bon actor, deuria donar una mica més de pastositat al seu paper. En aquesta classe de produccions, cal fugir com de la peste, del tó melodramátich.

* *

Bernat Manso: Es una comedieta sense pretensions, de corte antich, pero ab tipos ben dibuixats y situacions que no careixen de gracia, espontaneitat y frescura.

Algunas escenas resultan quelcom ronsagueras degut á que la majoria dels personatjes relatan fets que encare que tingan que veure ab l' obra distreuhen l' acció que en una producció escénica deu haver d' ésser el tot. Aixó fa que l' acte tinga una extensió que no deuria tenir donada la senzilles del argument que com havém dit está conduhit ab trassa.

El senyor Juliá, qu' es un escriptor polit y cuydadós, ha vestit el diálech de una prosa (á trossos prosa rimada) molt pintoresca, adequada al lloch y al ambient que 'ls personatjes respiran.

Entre 'ls actors cal mencionar: la Srta. Cazorla, y els Srs. Capdevila y Tort.

NOVETATS

Els artistas que treballavan al Tívoli han mudat de casa, y avuy se fan aplaudir á *Novetats*, teatro qu' encare que no tingui condicions de Circo, permet que l' espectacle ofereixi un aspecte molt vistós.

GRAN-VIA y NOU

La Patria xica. Tant en l' un com en l' altre teatro l' anunci de l' obra dels germans Quintero vá atreure una concurrencia tan atapahida, que 'ls dos locals corrían perill d' esbotzarce.

A n' aixó hi contribuí la qüestió política, hábilment esplotada per las empresas. S' havia dit que hi hauria xivarri per part dels catalanistas, y el *Granvia* y al *Nou* van acudirhi els incondicionals á defensar la *patria*. Y la defensaren convertintse en alabarders desaforats de l' obra provocant á cada dos per tres una ovació.

Estavan tan obcecats que ni s' adonaren de que si algú havia de protestar eran els patriotas de bona fé, porque *La Patria chica*, no fá gayre favor á Espanya. ¡Pobre concepte 's formarà d' ella si 'ls quí han de simbolisarla, son una colla de cómichs tronats, panegiristas de la borratxera y de la gandulería, que trobantse perduts en terra estrangera pidolan l' humiliant almoyna de un inglés, pera poder tornar á casa séva!

Crech que 'ls Quinteros ván escriure la seva obra no ab miras á la Patria gran, ni á la xica, sino al trimestre exclusivament.

Y en aquest concepte no 's pot negar que l' han acertada.

La Patria xica es una producció colorista, saragatera y recarregada de xistes, d' aquells que 'ls autors treuhen de la llibreta per entatxonarlos en las sevas produccions. Algunas escenas com la que sostenen l' andalusa y l' aragonés están hábilment trassadas y resultan afalagadoras del gust general del públich.

En la música del mestre Chapí s' hi destacan algunas pessas ben entesas, que acaban de arrodonir la producció.

Entre las obras del género xich que avuy s' estilan. *La Patria xica* es una perla, que brilla més que per son mérit absolut, per la trassa ab que 'ls germans Quintero han sapigut pulirla y brillantarla.

N. N. N.

L' olla gran dins de "La Patria chica"

Ab els respectes deguts als noys Alvarez Quinteros, tinch de dirlos sense embuts que son uns grans sarsueleros.

Els son del Teatro Espanyol uns provehidors constants, y hasta lo menos bunyol entre 'ls bunyols castellans.

Els tenen *quinqué*, y *pupila*, y *verborrea*, y *chistera*...

Els son autors d' una pila de frasses que han fet carrera.

Els, actualment, un pretext n' han tret de certa campanya, porque 's declarin de text sas obras per tot Espanya.

Y ells tindrán per tots cantons, fins per la obreta més llorda, una *claque* de polissóns y un éxit de reyal orde.

Que 'ls hi fassi bon profit, per més que á mí no 'm plauria.

Y no parlo per despit, ni es pas la enveja qui 'm guía,

perque en qüestió de germans ab *sombra* y ab *ocurrencia*,

á n' aquí estém tants á tants y hasta 'ls fem la competencia.

Qu' ells son fins y *serafins* aixó réplica no admet;

pro 'ls guanyan com á *pillins* els *nostres* germans Ulled.

La *patria*, sempre será per 'quet *duo* de minyons, la *comedia* que obtindrà majors representacions.

Quan ells, y quí ab ells se rossa, d' ella 'ns parlan, ja m' escamo.

Per ells, digué m l' *olla grossa*, es la panxa del seu amo.

No sé com s' ho arreglarán si aquest á América 'ls guilla; pro ben segur que deurán declarar-lo *Gran Antilla*.

Aquí, dit siga en silenci, lo que un crim constituheix es que al pobre don Prudenci la *patria* se li panseix.

Oh! Pobra y mísera panxa que ab imperial magestat t' inflavas com una manxa, ¿com és que t' has desinflat?

¿Com permets que 'ls teus segons, que son mestres en l' ofici, no 't bufin á plens pulmons per qualsevol orifici?

La causa fonda del mal, segons ja sospita algú, es qu' en Lerroux té un rival y el rival se diu Rakú.

Rakú! L' astut japonés! El Rey de la forsa bruta! El que tants súbdits li ha pres y quí 'l trono li disputa!

Rakú!... L' home dels recursos y els cops de puny amagats! El que á còssas fa discursos al teatro de Novetats!

L' ideal de molts lerrouxistas... y un nom tan semblant?... Rakú!...

Clericals separatistas, pregueu pel pobre *Lerrú!*

Altre cop y ab improperti ha vensut completament als fills del *Celest Imperi*, l' Imperi del Sol naixent!

PEP LLAUNÉ

Dilluns passat, dia 25 de novembre 's cumplí 'l segon aniversari del fet memorable qu' engendrará la *Solidaritat catalana*.

Perque ningú puga dir may que no tenim en gran estima l' hermosa llengua de Cervantes, commemorarem fetxa tan senyalada, per un costat trista y per altre gloriosa, repetint un adagi castellá:

—«No hay mal que por bien no venga.»

Una opinió:

—¿Que te n' ha semblat de *La Patria chica*?

—Qu' es una equivocació, á lo menos per lo referent al títul.

—No t' entench: explica't.

—Si 's considera que treu en escena una colecció de tipos decadents, panegiristas del vici de la beguda y de la ganduleria, á dreta lley s' hauria de titular *La España chica*; es á dir un' Espanya del género chico.

Sembla que 'ls germans Quintero, á las empresas que volen posar *La Patria chica* els hi exigeixen que donguin previament un número de representacions de una obra més insustancial que 'l xarigot, titulada *Nanita Nana*.

Es á dir: avans de vendre 'l pa, fan pagar la torna.

Ja tenen sort els afortunats germans de no haver nascut á Catalunya, que sino 'l sambenito de juheus que 'ls hi tiraría entre cap y coll qualsevol Pío Baroja, no se 'l treurían pas de sobre.

Al mes y mitj de inaugurat el curs académich, ja va tancarse la Universitat literaria.

Curiós per demés es el motiu de aquestas vacances anticipadas.

Els alumnes de Farmacia, disgustats justament ab el degá Sr. Aranzadi, van pendre la resolució de no acostarse á classe, fins y á tant que 'l rellevessin.

Y 'ls estudiants del Institut y d' altrás Facultats, se van amparar de la qüestió dels futurs apotecaris, pera fer festa també baix el pretext de secundarlos.

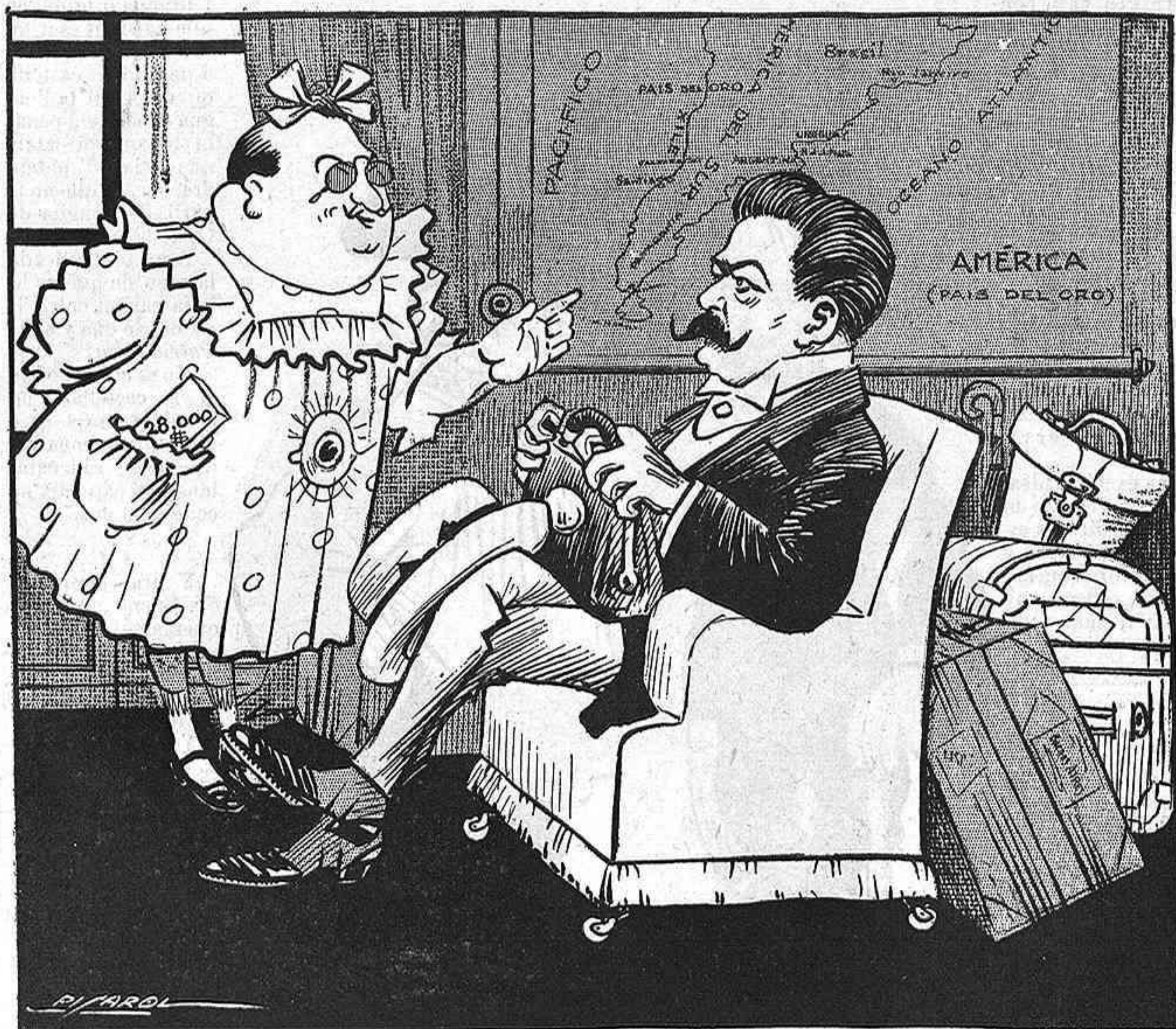
—No ho volém que 'ns secundeu—diuhen els farmacéutichs en embrió—perque enmaranyeu la qüestió pendent y 'ns feu més mal que bé.

Pero 'ls altres com si 'ls hi diguessin Lluçia: els hi negan els unguents y 'ls hi enterboleixen las medicinas. La qüestió per ells es anticipar una mesada las festas de Nadal, com si l' aspiració de un estudiant consistís precisament en no estudiar.

Naturalment, que á molts catedràtichs no 'ls hi va tampoch tan malament lliurarse del engorro de donarlos la lliçó diaria; qu' en aquest punt ells y 'ls seus alumnes poden anar plegats.

Y aixís es com Espanya, en materia d' ensenyansa, va

LA PRIMERA ENTREVISTA

—Bello país debe ser el de América, papá.

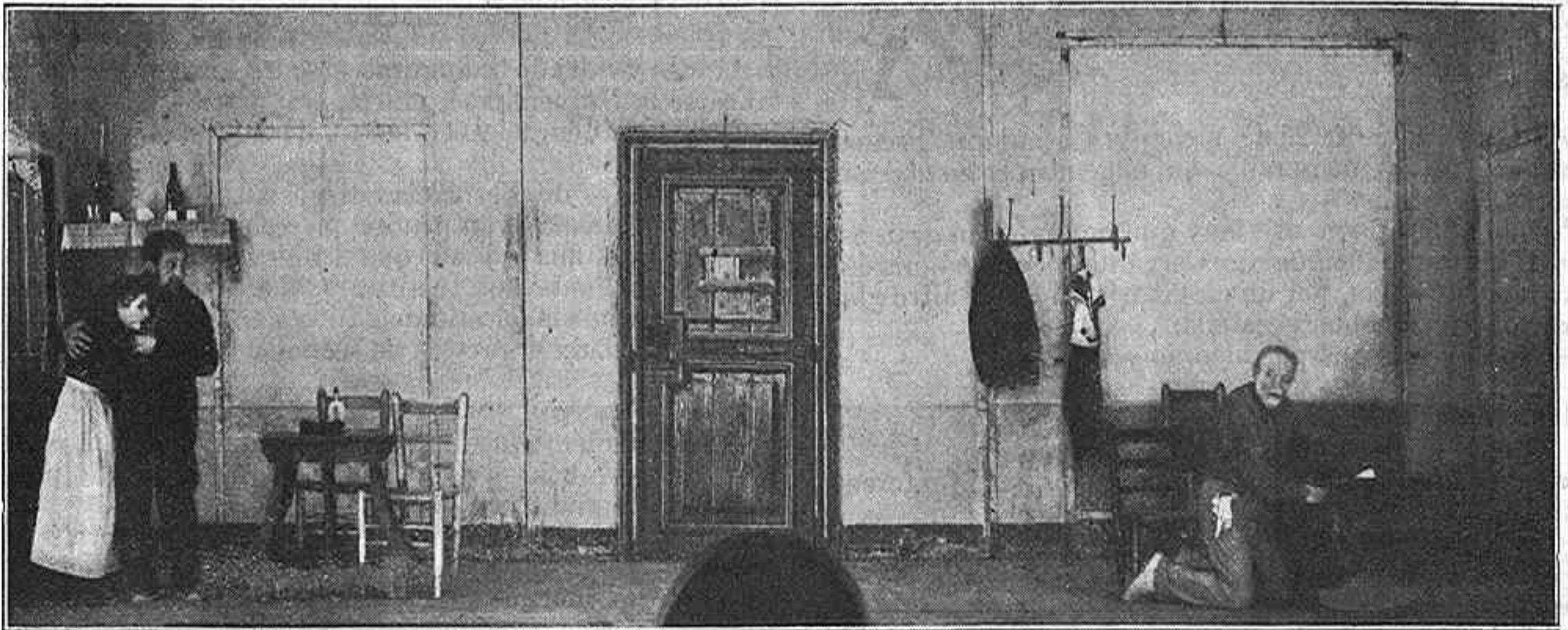
—¿Te gustaría ir allá?

—Tendría mucho placer.

(¡Flor de un día!)

«CALVARI AMUNT»

Drama en un acte, de Joseph Burgas, estrenat darrerament á «Romea»

Laya, Sra. Jarque.
Joan, Sr. Viñas

Escena final de la obra.

Avi, Sr. Soler.

en camí de posarse á la vanguardia del món civilisat.

En tots els païssos, regularment, s' estudia pera saber; mentres que aquí no 's va més que á obtenir la possessió de un títul acadèmic, encare que no se sá piga un borrall de res. ¡Un títul! ¡L' ilusió dels pares de familia!

Una idea: ¿Per que no s' han de cedir els títuls á quí 'ls pagui á preu de tarifa? Aixís molts pares podrián adquirirlo tan bon punt nasqués un seu fill, ab lo qual tindrián la satisfacció d' enviar un metje ó un advocat á dida.

autors castellans ho son al catalá? Ja veuhen si 'n som de dolents!

*
*
*

A n' en Manuel Bueno no se li ha ocorregut que si un obra 's tradueix no es pel gust de traduhirla á riscos de ferla mal-bé, sino per ferla intel·ligible als que no coneixen

l' idioma original en que ha sigut escrita. Y aixís com no hi ha á penas cap castellá qu' entengui la llengua catalana, á penas hi ha un sol catalá que deixi d' entendre, encare que no la parli, la llengua de Castella.

Aquí té explicada la rahó de que no hi haja paritat entre 'ls autors de una y altra *Patria chica*.

No es culpa nostra si 'ls castellans no coneixen més que un idioma, mentres nosaltres, els catalans, pel cap baix ne coneixém dos.

*
*
*

Y ara, porque 'l Sr. Bueno no pugui queixarse de mí, y vegi que de totas maneras se li tradueix alguna cosa, li traduhiré l' apellido.

Y li diré Sr. *Bó*. Y fins si vol li diré dugas vegadas, qu' en catalá vol dir *bo-bo*.

A n' en Pío Baroja, que ha trobat en el poble catalá, marcadas reminiscencias judaicas, no 'm cansaré de suministrarli datos y argumentos en apoyo de la seva téssis.

La senmana pas-

REPLICANT Á N' EN PIO BAROJA

Llegeixo:

«Per acort de la comissió especial de Cementiris s' adquirirá un rellotje de torre pera colocalo á la fatxada del cementiri del Est, en substitució del existent qu' está completament inservible.»

Una excelent idea.

Ab un rellotje en regla, els difunts estarán ben servits, y no succehirá com ara que no saben may l' hora d' anar á dinar.

En Manuel Bueno de Madrit ens tira en cara als catalans un manifest desdeny per la literatura castellana.

Y demostra 'l nostre mal procedir ab una rahó molt convincent.

Las obras de 'n Rusiñol, de l' Iglesias, de 'n Guimerá y altres autors—dú ell—son traduhidas al castellá. En cambi ¿quínas obras dels

—¿Juheu m' has dit?... Ja conech que 'm vols demanar quartos.

sada ja vaig observarli que havia suferit un descuyt, al abstenir-se de consignar que 'ls catalans, al igual que 'ls juhéus, tenim en gran horror á la borrratxera.

Y ara li proporcionaré un altra observació destinada á produhir un gran efecte, una observació verdaderament sensacional.

Quan se decideixi á fer una segona edició del seu celebrat article, no 's descuidi de afegirhi un párrafo per l' istil:

«La prueba más irrecusable del origen hebraico de los catalanes, es que la mayor parte de ellos casi todas las noches, comen judias. En vano para despistar á los cristianos viejos las llaman monchetas en su jerga especial; pero la treta de poco les vale, pues en buen castellano, es decir, en español, son judias.»

Diumenje se van inaugurar solemnement las obras d' empedrat de la Carretera de Mataró.

Un dels convidats, persona de arrelats sentiments religiosos trobava estrany que per aquest acte hagués prescindit el Sr. Sanllehy de la intervenció del clero, sobre tot tractantse de una carretera tan renegada pels indignats carreters que no podían donar un pas sense atascarse.

Un volterriá calmá 'ls seus escrúpuls, dihentli:

—Pero home ¿que no veu que pel cas precisava inundarla d' aygua beneyta y encare hi hauria hagut més fanch?

En virtud de un decret del Ministeri de Foment, las empresas de gas están privadas de cobrar lloguer dels contadors.

Pero las de Barcelona, á lo menos la Catalana qu' es la que 'm desserveix á mí, han trobat la manera de burlar la disposició ministerial. De lloguer no 'n demanan; pero exigeixen 25 céntims de pesseta cada mes en concepte de conservació del contador.

Prengui nota 'l ministre de aquesta martingala, y vegi si pot consentir que las empresas siguin tan... tan... anava á dir tan lladres; pero prefereixo dir tan conservadoras.

En Pío Baroja, que tan indignat vá mostrarse pel succés de Santiago de Xile, no sempre havia sigut defensor de la bandera nacional.

En un treball titulat «Burguesia socialista» vá escriure lo següent:

«Otra belleza tiene el socialista. Se ha convencido de que el honorcaballeresco y la Patria y la bandera son farsas...»

«Lo qu' es farsa, Sr. D. Pío, es lo que escriuhen certs intellectuals quan s' empenyan en demostrar que han perdut la memoria, l' enteniment y la voluntat.

Al últim haurém de confessar que 'ls amichs de don Prudencio tenen el dó de fer miracles.

A Valencia varen

ferne un, quan el banquet donat per aquella kábila á Ben-Vinaixa.

O si no fíxinse en aquests pormenors de la ressenya d' *El Pueblo*:

«En el salón rotonda del Casino se habían colocado cinco mesas que se hallaban completamente ocupadas. Seguramente que los comensales no bajarían de 200 (208 por no haber sitio para más.)»

Y unas quantas ratllas més avall:

«Al terminarse la comida llenóse por completo de público el gran salón rotonda del Centro...»

Pero ¿no havían dit avants que estava completament ocupat, fins al punt de no haverhi siti ni per un comensal més?... ¿Ahónt va colocarse 'l públich que hi va entrar després? ¿Dessobre de las taulas?

* *

Está vist, tant á Valencia com á Barcelona, 'ls kabilenys son iguals com dos gotas d' aygua.

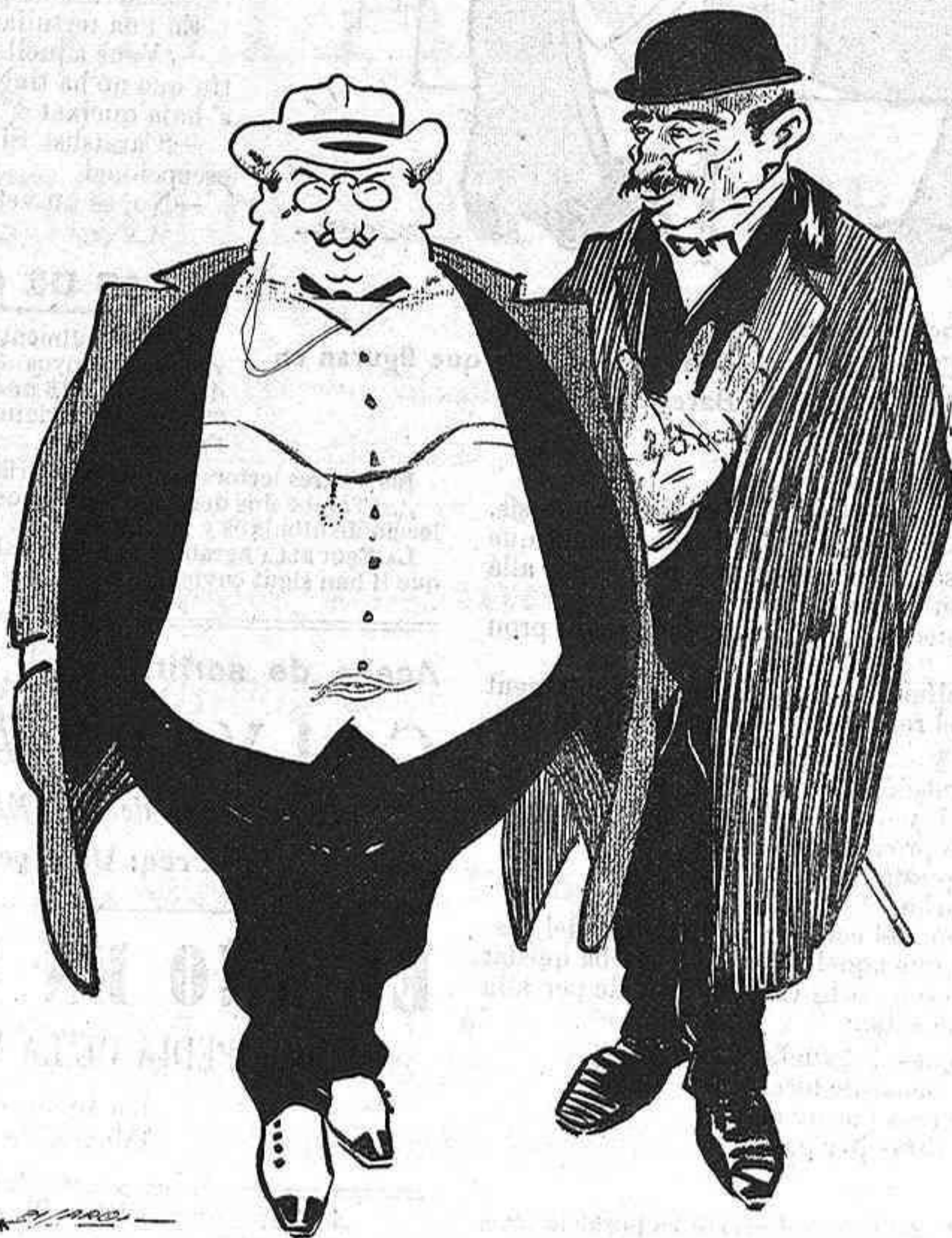
No se 'ls coneix més que un afany: el d' entretenir als xinos, posant *la veritat en marxa*.

En un poble de la provincia de Sevilla set sagals festejavan á una noya que vivía sola ab el seu pare ja vell. Una nit van assaltar el barri de la casa y, trobantse ab que no podían entrar en l' edifici, hi van calar foch per sos quatre costats.

Mitj asfixiats el vell y la minyona obriren, demanant auxili y 'ls assaltants, després de ferir al pare, anavan á desfogar el seu zel bestial en la hermosa xicota, que 's resistí, donant temps á que hi acudissin els vehins.

Vels'hi aquí un quadro rural, d' una intensitat esperveradora, y que dona dret á sospitar que Darwin va equivocarse. Homes hi ha que per forsa han de descendir del llop.

GENI Y FIGURA...

—¿Y qué hi va á fer á América, don Prudencio?
—Hi vaig á fer... lo que me dará la gana.

Testaruda y falsificadora com de costum, torna la *Gaceta dels xinos* á sortir ab la cantarella de que, necessitant els solidaris produhir impressió pera guanyar las eleccions, surgió el atentado de *Hostafranchs*.

Donchs, testarudés per testarudés.

¿Ella díu aixó?.. Nosaltres li refregarem altra vegada pels nassos el famós párrafo publicat per *El Intransigente*, periódich de 'n Lerroux, el día 20 d' Abril:

«El atentado de Hostafranchs tuvo por origen la muerte de Clavería.»

Y ara que torni per un' altra.

Del senmanari dels celebrats *hermanos Ulled*:

«Felicitamos á los antisolidarios de Mayals por la pujanza y firmeza con que han sabido *llepar*...»

¡Ave María purísima!

No m' atreveixo á seguir llegint.

Ja tenim als vehins del passeig de Gracia enfadats.

LICEO.—INAUGURACIÓ DE LA TEMPORADA

—¿Hi ha molt abono aquest any?

—¡Superior!... Comensant per la meva, imaginis que figuren en ell las més distingidas familias de Barcelona.

¿Per qué? Es tot' una historia.

Instaladas las farolas eléctricas (qu' entre paréntesis, encare están per acabar), l' Ajuntament, considerant que la iluminació del passeig era excessiva, va un día per allá y ¡plám! suprimeix un rengle de fanals de gas.

—Ab els que us quedan y las farolas, ja 'n teniu prou —va dir als vehins.

Pero de repent, ¡plím! torna á passar l' Ajuntament pel passeig, y apaga el rengle de fanals qu' encare hi quedava.

D' aquí vé la indignació dels vehins, que juran y perjuran que alló es fosch y que hi ha que tornar á encendre la línea de fanals més próxima á las casas.

¿Quí vencerá en aquesta lluyta?

No podém anticiparho.

Lo únich que sabém del cert es que 'l vehinat del passeig de Gracia troba que aquella hermosa vía ha quedat perjudicada y que no son pochels els ciutadans de per allá que á horas perdudas cantan:

«Tiene mi Ayuntamiento
venas de loco;
unas veces por mucho,
otras por poco.»

¡Bo!.. Ara la *Gaceta del Celeste Imperio* ha posat la proa als vells.

L' altre día publicava un article, en el que, després d' afirmar que á certa edat els homes han d' quedar-se á ca-

seta y no ficarse en res més, formulava aquesta pregunta:

«¿Qué entusiasmo puede tenerse á los sesenta años por las ideas nuevas?»

El veterano Ardid té la paraula pera rectificar.

La tahona á plazo fijo ó don Alacandro fent el reclám del seu forn:

«Se ha firmado la contrata de las obras para levantar el edificio destinado á fábrica de pan... Se ha fijado el plazo máximo de tres meses para la terminación de las obras, aunque segurament quedarán concluidas en poco más de dos.»

¿Tres? ¿Dos meses?..

Vamos; un altre pavo republicano.

Sinó que aquest, en lloch de pavo, es pa de crostons.

O de barra.

Unicament sis tristas ratllas va dedicar el diari del *amigo del pueblo* á la mort del conseqüent republicá senyor Porrera. Del acte del enterro no va dirne ni una paraula.

Y 's comprén.

El difunt, modest fill del poble, ni era marqués de Marianao ni de res y no podía pagar quaranta duros per la esquila mortuoria y 'l corresponent articlet elegíach.

Don Alacandro es aixís:
els principis á una banda
y á l' altra banda el panís.

Xascarrillo de postres:

En una tertulia:

—¿Veus aquell senyor? Es un facultatiu que no ha tingut may un client que s' haja queixat d' ell.

—¡Caratsus! Si qu' es un metje ben escepcional.

—No, es un veterinari.

NOTAS DE CASA

En l' establiment dels Srs. Esteva, Figueras y Sucs. de Hoyos (Santa Ana, 6) está oberta desde 'l día 16 una interessant exposició de 30 quadros, originals del pintor Don Joan Fuster.

Els nostres lectors podran visitarla fins demá.

∴ També fins demá queda exposada al Saló Parés una collecció de dibuixos y pinturas del Sr. Puig Perucho.

LA ESQUELLA agraeix al un y al altre artista las invitacions que li han sigut enviadas.

Acaba de sortir:

CALVARI AMUNT

Obra nova, de JOSEPH BURGAS

Preu: UNA pesseta

EL AÑO EN LA MANO

ENCICLOPEDIA DE LA VIDA PRÁCTICA

Un tomo, cartoné . . . Ptas. 1'50

Edición de lujo . . . > 2

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

¡SORTIRÁ! * ¡SORTIRÁ! * ¡SORTIRÁ!

ALMANACH

DE

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERA 1908

Text escullit — Il·lustració espléndida

Unas 150 firmas de reputats autors catalans

Planas artísticas y cuberta en colors

Se vendrá, com sempre, á tot arreu, al preu de UNA pesseta

Dijous, dijous que vé, día 5, sortirá

Demá dissapte

NÚMERO EXTRAORDINARI

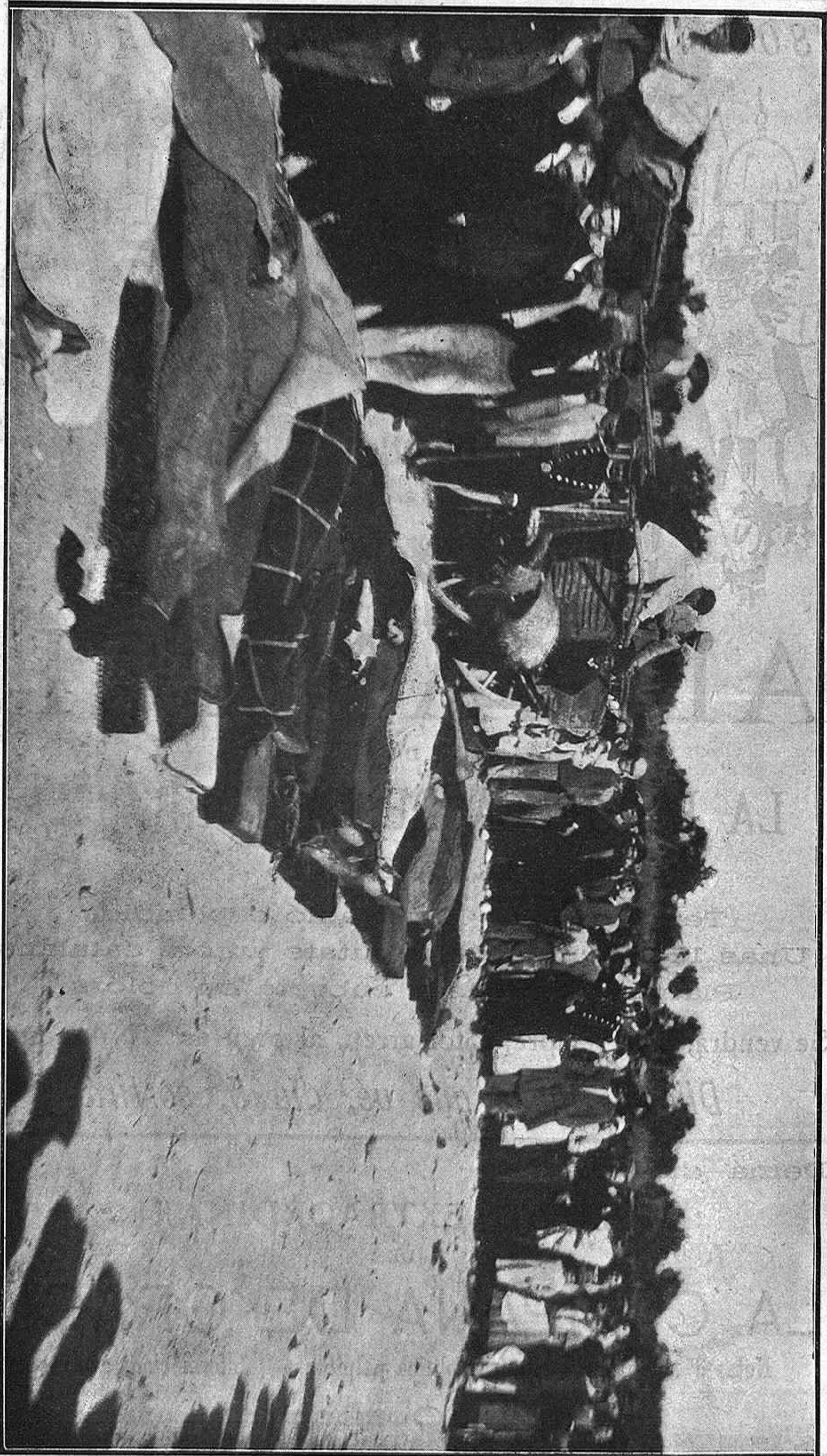
DE

LA CAMPANA DE GRACIA

Notas d' actualitat — Sátira política palpitant — Informacions gráficas

Preu: 10 céntims

LA CATÁSTROFE DEL EXPRES DE VALENCIA

Els cadavres, moments avans de ser col·locats en els carros que hi acudiren dels pobles veïns.

(Inst. Ferrán. - Fot. de LA ESQUELLA)